

Az évszám 1947, talán július eleje. A helyszín Pasarét, Júlia utca 13., I. emelet. A középkorú férfi a megbeszélt időpontban érkezett. A csengetésre egy fiatal asszony nyit ajtót. A látogató arcán enyhe meglepetés tükröződik, amikor kérdésére azt a választ kapja, hogy az előtte álló a keresett személy.

Halász Attila 35

HAMVAS ÉS AZ ORSI- CHARON TÁRSASÁG

Egy hagyatékból előkerült

levél ürügyén

A látogató, Hamvas Béla 50 éves, bizonyos körökben már ismert és elismert. A vendéglátó, Szepes Mária, írói nevén Orsi Mária 39 éves, első könyve nemrég jelent meg. A meglepettség ta-

lán azzal magyarázható, hogy Hamvas idősebb korú írórt feltételezett a *Vörös oroszlán* című regény szerzője mögött. 11 év volt köztük a korkülönbség.

A találkozást egy levélváltás előzte meg, melynek első, megkereső levelét Hamvas 1947. június 18-án keltezte. A levél tartalma közismert, a Hamvas-életssorozat 25. számú, a levelezést tartalmazó kötetében jelent meg, nem is kell semmit hozzáfűzni, magáért beszél: „Igen tisztelt Asszonyom, remek Merkúrom van a Halakban, az első házban, s ez már harminc éve mindig pontosan azt a könyvet hozza nekem, amelyekre éppen szükségem van. Már vakon bízok benne. Így került három hónapja kezembe a *Vörös oroszlán*, és még merkúribb úton a *Varázstükör*. Lehetetlen róla beszélni, de fölösleges is, akkor, ha egy városban lakunk. A *Varázstükör* konklúziója alapján, azt hiszem, hogy egymással érintkezésbe kell lépniük. Most elutazom, de a jövő hét elején megint Pesten leszek. Nagyon örülnék, ha addig értesítene, hogy mikor és hol találkozhatnánk, és esetleg a könyv kiadásáról is beszélhetnénk. Szabad délutánjaim: kedd és csütörtök (hétfő, szerda, péntek csak 7 óra után). Barátja Hamvas Béla”

A találkozást több másik alkalom is követte, amelyek már valószínűleg nemcsak egyéni látogatások voltak, hanem Szepes Mária társasági összejöveteleire tett látogatások is. Szepes Mária a találkozásuk előtt pár héttel, pontosabban 1947. május 27-én, egy keddi napon indította el hivatalosan az Összefüggések Tudománya iskoláját testvérelével, Wictor Charonnal. Az ezoterikus témájú találkozók, melyeket heti rendszerességgel vasárnapként vagy bizonyos ünnepnapokon szerveztek, Hamvas Béla is gyakran megfordult, amit naplóbejegyzései is tanúsítanak.¹ Az iskolát Szepes Mária 1988-ig vezette.

Ennek a barátságnak a jelentőségét azonban eddig csak egyoldalúan, Szepes Mária visszaemlékezéseiből ismertük, valamint azt, hogy Hamvas egy

ilyen találkozás alkalmával kölcsönkapta az *Egyiptomi Halottaskönyv* 13 kilogramm súlyú angol nyelvű exkluzív kiadványát, melyet a British Museum egyiptomi gyűjteményének gondozója, Sir Wallis Budge fordított.

36 Hamvas Béla felesége, Kemény Katalin segítségével a könyv fontosabbnak ítélt fejezeteit lefordította és egy bevezető kommentárt írt eléjük. A fordítással és a bevezetővel 1948 januárjában végzett, *Pert em heru*, az *Egyiptomi halottak könyve* címmel. Érdekesség, hogy a könyv első fordításában és a magyaráztatban még *Kilépés a nappalból* szerepel, szemben az életműkiadásban javított (és tudományosan elfogadott) *Kilépés a nappali fénybe* helyett.

Nemrég került elő Szepes Mária hagyatékából egy eddig nem ismert levél, melyet Hamvas Béla írt. A levél tartalma írójának erre a kevésbé ismert életrésztére is több fényt vethet:

„Igen tisztelt Nagyságos Asszonyom,
– elnézését kérem, hogy szavam nem tartottam meg. Most még a szokottnál is nagyobb az elfoglaltságom, de azt hiszem a jövő héten már szabadabb leszek. Aggaszt az is, hogy határidőre kellett volna téli előadásom címe és nem küldtem el. Legjobb lesz az Egyiptomiak Halotti könyvéről beszélni. Nem?!
Kézcsókkal és üdvözlettel, híve:

947. IX. 25.

Hamvas Béla”

A borítékon:

„Hamvas Béla (Bp.) Erzsébet Kir. u. 11. III. 2. (Pecséten: 47. IX. 28.)
Nagyságos Szepes Béláné úrnő Budapest, Júlia u. 13.”²

Tehát Hamvas nemcsak látogatta az összejöveteleket, hanem előadást is tartott, legalább egyet biztosan, mégpedig az *Egyiptomi Halottaskönyvről*, amelyet éppen akkor fordított. Az előadás tartalmát valószínűleg a fordítás elé írt bevezető adta.

Szepes Mária írásaiban és interjúiban több alkalommal is említi Hamvas Bélát, így az ő szempontjából ismerjük a baráti kapcsolatot, de nem így a Hamvas-életmű oldaláról.³ Hamvas naplójában több bejegyzés is hivatkozik erre a kapcsolatra, és nem is akármilyen kontextusban. Első alkalommal, közvetlenül személyes megismerkedésüket követően, olyan nevek között említi Szepes Máriát Orsi néven, akik valamilyen módon hatással voltak rá mint mester, vagy tanító: „Egészségesnek, egésznek, teljes létezőnek kell lenni. A Teljes létezés lehetősége mindenki számára nyitva áll. A „felszabadulás” „minden” alól. Világszemléletek, morálok alól való felszabadulás.

Sárga Barnabás, Jakabfalvy, Mezei, Tábor, Szabó, Orsi, Hyde, Powys – Ez a Mester arculatának különböző megnyilvánulása számomra. Ő a Személyes Lét.” (1947. július 24–31., 48. oldal)

A második alkalommal egy évvel később az éves számvetésében említi a társaságot: „Most következett a nagy munkaperiódus. Október–november pénz nélkül, kínlódva. December közepén Szentendre. Karácsony a nagy munkakezdet. A Titkos jegyzőkönyv. Mámor. Közben részt veszek néha Szabó Lajos megbeszéléseiben. Állandóan a Charon-Orsi társaságban. 37 Kétoldalúság. E kettőt egyesítem. Keresztény – tradicionális, egyházi – világi. Februártól a Tíz előadás. Már elhamarkodottabb. De nem lehet vele várni. Április–május döntő idő, az új eszmék tudatossága, megerősítése és kifejtése.” (1948. június 6., 75. oldal)

Érdekes momentum a naplójegyzetben, hogy míg a Szabó Lajossal való Csütörtöki megbeszéléseken néha, az Orsi–Charon társaságban állandóan jelen volt. A hamvasi életműben Szabó Lajos és Tábor Béla Csütörtöki megbeszélései kiemelt jelentőségűek.

A *Vörös oroslán* című könyvet Orsi Mária írói álnéven 1946-ban adják ki, kétezer példányban, melyből több száz példány elfogy. 1948-ban, a könyvkiadók államosításával tiltólistára kerül, és bezúzzák. Hamvas ekkor még könyvtárosként dolgozik, és négy példányt ment meg a könyvből, amelyeket a szerzőnek ajándékoz.

Egy évvel később, naplójának 1949-es számvetésében Orsi, azaz Szepes Mária neve utoljára szerepel: „Megismerkedés Orsi Máriával. (Vörös Oroszlán, Varázstükör, Charon stb.) Levelezés J. C. Powys-szal.” (1946)” (1949. szeptember 18., 185. oldal)

A fenti, 1947–49-es időszakra vonatkozó naplóidézeteiket összegezve és összehangolva Hamvas ismert éleleteseményeivel elmondhatjuk, hogy Hamvas életében ez az időszak nagy lelki válságok, szellemi ínségek, felismerések intenzív sorozata. A '40-es években kapcsolata megszakadt mesterével, Jakabfalvy Dénessel, intenzív levelezést folytat Kerényi Károllyal, Várkonyi Nándorral és Powysszal. A Csütörtöki megbeszélések időszaka Szabó Lajossal és Tábor Bélával. Állandó anyagi válságban, ugyanakkor gazdag írói munkaperiódusban. Ekkor keletkezik a *Titkos jegyzőkönyv*, a Böhme-fordítás és -kommentár, a *Karnevál* regénye stb. Könyvtári állása megszűnik, földműveléssel foglalkozik. Ebben az életszakaszában találkozik Szepes Mária társaságával is, ahol gyakran megfordul, és ahol megismerkedik Wictor Charonnal, akinek a neve több helyen is felbukkan Hamvas naplójában, hasonló szövegkörnyezetben, mint az Orsi név. Miért ment volna oda többször is, ha esetleg rangon alulinak érezte volna ezt az ezoterikus iskolát, melynek két vezetője jóval fiatalabb volt nála?

Az Összefüggések tudománya iskolát Szepes Mária testvérével, Scherbák Viktorral, írói nevén Wictor Charonnal, egyenrangúan vezették. A tagokat szigorú karakterológiai vizsgálat alapján választották ki, és mint neve is mutatja, átfogó, univerzális tudást kívántak közvetíteni. A tananyag asztrológia,

asztrofília, hermetika, alkímia, kabala, tarotkártya, sorselemzés, grafológia, teozófia és rózsakeresztes tanítások.

Charon dimenziófilozófus, látnok, misztikus és mágus volt. Sakkfeladványokat szerkesztett, zenét írt. Az 1950-es években remete életvitelre vonult vissza, de Szepes Márián keresztül, akivel napi kapcsolatban maradt, továbbra is részt vett az iskola életében, 1976-ban bekövetkezett haláláig. Mintegy ötven művet hagyott hátra, melyek nagy része még nem került kiadásra. A *Vörös oroszlán* 1946-os első kiadásában a Hungária kiadó már meghirdette Charon *A Misztikusút* és *Az ember két élete* című könyveit, de ezek sem jelentek meg több évtizedig. Éjszaka dolgozott, nappal aludt. Szűk tanítványi csoporttal vette magát körül. Charon egy évvel volt idősebb hűgánál, és tíz évvel fiatalabb Hamvasnál.

Charon szemléletét, írásait a teozófia, a hermetika és a rózsakeresztes gondolkodás hatotta át. Az '50-es években egy külföldi rózsakeresztes testvériséggel is kapcsolatba került. Későbbi művei, melyek a szellemi dimenziók utazásainak tapasztalatából megfogalmazott dimenziófilozófiai írások, nagyon nehéz megfogalmazásúak, ugyanakkor modern nyelvezetűek, szemben Hamvas tradicionális szemléletével, vagy ahogy Szepes Mária jellemezte, „böhmeiánus misztikusságával”.

Charon és Hamvas kapcsolatáról nagyon kevés az információ. Ebben az esetben csak Hamvas naplóbejegyzései árulkodnak, de azok is csak nagyon tömören, szűkszavúan, ugyanakkor sokatmondóan.

Charon neve Hamvas naplóiban szinte minden esetben a realizáltság kapcsán említődik, és mindig mint pozitív példa.

„Tábor Béla: lekerekített, önként határt szabott módszer: morálfilológia, etikus pátosz – éthosz. Francia, talmudista, klasszikus tradicionális, és ez azonnal arccá lesz minden mozdulatában – mint ahogy az arc éles, és minden mondata felismerhetően tiszta, átlátszó, „tökéletes”, helytálló semmi a keresztény Unmöglichkeitwilléjéből, semmi az Überből, a superhiperből. Mérték. Tradíció. Tiszta módszer, tiszta arc. (Mi a szerepe nála a resignációnak? Vajon lehet-e ilyesmit ma csinálni resignáció nélkül? Az A. France-probléma. Lásd [Mezei Árpáddal] való vita). – Ugyanilyen módszer: Szabó L. Charon. [Kotányi] Attila. Kató.” (Szentendre, 1948. július 22.)

„Ő az ember [Veress József], aki a realizálásban eddig a legmeszszebbre tudott menni (mindazok között, akiket ismertem). Magasabb, mint Charon.

Szent? – Valószínűleg.” (1949. március 28., 150. oldal)

Veress József földművesről, aki szentendrei szomszédja volt, egy egész esszében emlékezik meg *V.J. és a megvalósítás* címmel.

„A realizáció megfogalmazása: alacsonyfokú, magasfokú realizált: eszme, gondolat, életérték-megvalósító. A példák [vizsgálata]: Tábor B.,

Veress J., Charon, Szabó L., Attila, Kató – [kik] a realizáltak és a nem realizáltak.

Új és nagy mérték: ki milyen mértékben (milyen módon, mélyen, alapon, mennyiben, milyen teljesen) realizált? [Milyen] Kató realizáltsága – Tábor Béláé – Veress Józsefé”.

39

Hamvas kapcsolata az Orsi–Charon társasággal minden valószínűség szerint két–három évig tarthatott, és megszűnésének egyik valószínűsíthető oka Hamvasnak 1951-ben az Erőműberuházási Vállalatnál létrejött munkaviszonya. Vidéki munkahelyeire, Tiszapalkonyára, Bokodra, valamint Inotára való több mint egy évtizedes ingázása, lehetetlenné tette a további személyes találkozásokat, illetve a vasárnapi összejöveteleken való részvételt.

A felsoroltak fényében több mint érdekes, hogy a Hamvas-életművet részletesen bemutató Darabos Pál háromkötetes monográfiája nem említi Hamvas Béla és Szepes Mária, valamint Wictor Charon kapcsolatát. Ez a teljes hamvasi életműre is igaz, amire bizonyosan van valamilyen magyarázat a „túl ezoterikus” jelzőn kívül is. A naplóbejegyzések és a levelezés ismeretében elmondható, hogy ez a kapcsolat nem maradt hatás nélkül. Hamvas Béla az Összefüggések Tudománya összejövetelein kaphatott olyan impulzusokat, amelyeket ő a maga módján, az ő egyéni stílusában fogalmazott meg. A *Pert em heru*, az *Egyiptomi Halottak könyve* fordítása és kommentárja erre jó példa. Hasonló mondható el más, ebben az időszakban született írásairól is. A társaság összejövetelein felvetett, megbeszélt gondolatok új megfogalmazásban megtalálhatók a *Tabula Smaragdina*, valamint a *Mágia Szútra* című írásaiban is. Fontos, hogy ezt a kapcsolatot a Hamvas Béla-életműben az őt megillető, méltó helyen értékeljük.

Új Forrás 2020/7 – Halász Attila: Hamvas és az Orsi–Charon társaság
Egy hagyatékából előkerült levél ürügyén

¹ A naplóból vett idézetek oldalszámaira a főszövegben, az alábbi kiadás alapján hivatkozom: HAMVAS Béla, *Naplók*, Medio, Budapest, 2010, I.

² Köszönet a Szepes Mária Alapítványnak, amely lehetővé tette a levél tartalmának a közzétételét.

³ A Hamvas–Szepes kapcsolattal az utóbbi években Weiner Sennyey Tibor foglalkozott, vö. WEINER SENNYEY Tibor, *Halál nincs, avagy Szepes Mária és az örök élet titka*, drot.hu, 2015. december 30. <https://drot.eu/halal-nincs-avagy-szepes-maria-es-az-orok-élet-titka>